

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

11 листопада 2025 року

№ 27-2

Київ

Про розгляд Звіту про результати аудиту діяльності (ефективності) на тему «Організаційне забезпечення діяльності органів судової влади»

Відповідно до статті 98 Конституції України, статей 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України «Про Рахункову палату» розглянуто Звіт про результати аудиту діяльності (ефективності) на тему «Організаційне забезпечення діяльності органів судової влади».

За підсумками розгляду Рахункова палата

ВСТАНОВИЛА:

У 2023–2024 роках організаційне та фінансове забезпечення місцевих і апеляційних судів не мало системного та ефективного характеру. Відсутність актуальних нормативів, нестабільне фінансування, недостатній рівень кадрового забезпечення та внутрішнього контролю, значні проблеми матеріально-технічного забезпечення негативно впливали на здійснення правосуддя, спричинили збільшення строків розгляду справ, накопичення нерозглянутих судових проваджень і посилили ризики зниження довіри до судової системи.

Державна судова адміністрація України (далі – ДСА України) у межах реалізації покладених на неї повноважень та основних завдань не забезпечила ефективного функціонування системи організаційного (кадрового, матеріально-технічного) та фінансового забезпечення місцевих і апеляційних судів. Відсутність стратегічного бачення та чіткої вертикалі управління, дублювання функцій між ДСА України та її територіальними управліннями, різний підхід до планування потреб судів і неналежна комунікація призвели до неузгодженості

управлінських рішень, нерівномірного забезпечення судів ресурсами та затримок у реагуванні на їхні потреби.

1. Система організаційного і фінансового забезпечення місцевих і апеляційних судів побудована за принципом багаторівневої адміністративної підпорядкованості. Формально вона передбачає централізоване управління через ДСА України, однак фактичне виконання повноважень є несистемним, що знижує результативність розподілу ресурсів і ускладнює координацію між ДСА України та розпорядниками коштів бюджету нижчого рівня.

Наявна структура ДСА України не відповідає сучасним умовам функціонування судової влади. Вона потребує реформування – із запровадженням чіткої вертикалі підпорядкування, скороченням дублюючих ланок, оптимізацією кількості територіальних управлінь, цифровізацією управлінських процесів і впровадженням інтегрованої інформаційної системи, яка дасть можливість у реальному часі збирати інформацію, аналізувати, планувати, відстежувати й контролювати забезпечення судів фінансовими, кадровими й матеріально-технічними ресурсами. При цьому функціональна модель ДСА України може бути орієнтована на адміністрування процесів, стратегічне планування та управління проектами, а проведення закупівель здійснюватимуться завдяки централізованому механізму.

Без структурної реформи система ДСА України не здатна забезпечити ефективне, прозоре і своєчасне ресурсне забезпечення судів, що створює ризики подальшого загострення кризових явищ у судовій системі.

1.1. Механізм взаємодії між ДСА України, її територіальними управліннями та судами не забезпечує послідовного планування, моніторингу та контролю використання ресурсів. Взаємодія характеризується низьким рівнем координації, регламенти співпраці є застарілими, не передбачають процедур перевірки обґрунтованості бюджетних розрахунків, а обмін інформацією здійснюється переважно вручну та безсистемно. Як наслідок, потреби судів формуються без належної верифікації, процес планування залишається неструктурованим, а задоволення потреб судів – нерівномірним. Нормативна база, зокрема Порядок взаємодії між Державною судовою адміністрацією України та розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня на всіх стадіях бюджетного процесу, затверджений наказом ДСА України від 02.02.2018 № 38 (у редакції наказу ДСА України від 05.06.2024 № 230) (далі – Порядок № 38), не забезпечує єдиної методології планування й моніторингу бюджетних витрат, що додатково ускладнює ефективне управління ресурсами.

1.2. Взаємодія між ДСА України, її територіальними управліннями та судами не була належним чином врегульована. Відсутність автоматизованої системи збору та узагальнення даних, єдиних процедур комунікації та реагування призвела до затримок у прийнятті управлінських рішень і неузгодженості дій між різними рівнями управління. Територіальні управління

Державної судової адміністрації України (далі – ТУ ДСА України) використовували в діяльності різні підходи, що спричинило нерівномірність забезпечення судів ресурсами.

1.3. ДСА України не розробила та не затвердила порядок, який би регламентував процедури взаємодії з розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня (ТУ ДСА України, господарські, окружні адміністративні, апеляційні господарські, апеляційні адміністративні, апеляційні загальні суди) щодо матеріально-технічного забезпечення місцевих і апеляційних судів.

Відсутність такого порядку призвела до несистемного обміну інформацією про фактичний стан забезпечення судів.

1.4. Для отримання актуальної інформації про кадровий стан ДСА України зобов'язала керівників апаратів апеляційних, місцевих господарських та окружних адміністративних судів і начальників територіальних управлінь щомісяця подавати звіти про чисельність суддів і працівників апаратів, навіть за відсутності змін. Попри наявність інформаційно-аналітичної системи «Кадри-WEB», її не використовують для збору цих даних, що призводить до надмірних витрат часу та ресурсів і створює ризик помилок у звітності.

1.5. Діяльність ДСА України щодо забезпечення місцевих і апеляційних судів у 2020–2024 роках характеризувалася постійним недофінансуванням, недостатнім рівнем кадрового забезпечення й неналежними матеріально-технічними умовами. Такий стан супроводжувався збільшенням кількості нерозглянутих судових справ і матеріалів, а також зростанням частки проваджень, розгляд яких тривав понад один рік, що свідчить про накопичення судового навантаження та уповільнення темпів здійснення правосуддя.

1.6. ДСА України не забезпечила виконання покладених на неї завдань і реалізацію повноважень щодо розроблення нормативів фінансового, матеріально-технічного та кадрового забезпечення судів, які були затверджені Вищою радою правосуддя лише 30 вересня 2025 року під час проведення аудиту. Розроблення та впровадження нормативів забезпечення затягнулося на роки, що призвело до хаотичного планування ресурсів і відсутності єдиних стандартів забезпечення діяльності судів. Унаслідок цього фактичний рівень їхнього забезпечення не відповідає потребам, а результативність управлінських рішень залишається низькою.

Водночас аналіз цих нормативів свідчить про їхню обмежену результативність, несистемність і невідповідність актуальним потребам судової системи. Застосування затверджених Вищою радою правосуддя нормативів кадрового забезпечення судів створюватиме ризики скорочення чисельності працівників апарату суду та, відповідно, збільшення їхнього службового навантаження.

2. Фінансування місцевих і апеляційних судів у 2023–2024 роках характеризувалося низьким рівнем покриття потреби, нерівномірністю

розподілу ресурсів, накопиченням кредиторської заборгованості та значними залишками невикористаних асигнувань. Недосконалість Порядку № 38 і недостатній внутрішній контроль ДСА України не дали змоги забезпечити прозорий та ефективний процес планування та виділення асигнувань. Діяльність ДСА України як головного розпорядника бюджетних коштів та держава загалом не забезпечили конституційні гарантії фінансування та належних умов для функціонування судів і діяльності суддів, передбачені статтею 130 Конституції України.

2.1. Через відсутність єдиного порядку організаційного забезпечення діяльності судів чинна система фінансування місцевих судів не відповідає вимогам законодавства та порушує єдність системи судоустрою. Так, Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами) (далі – Закон № 1402) чітко встановлює єдиний підхід до фінансування всіх місцевих судів через ТУ ДСА України, проте фактично згідно з положеннями про територіальні управління Державної судової адміністрації України, затвердженими наказом ДСА України від 10.05.2023 № 229, територіальні управління виконують функції розпорядника коштів лише щодо місцевих загальних судів. Натомість господарські й окружні адміністративні суди залишаються окремими розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня. Такий підхід фактично закріплює автономність господарських і окружних адміністративних судів у питаннях виконання власних кошторисів, здійснення закупівель і матеріально-технічного забезпечення. Водночас відповідні норми вказаних положень про ТУ ДСА України суперечать вимогам Закону № 1402.

2.2. Починаючи з 2019 року зростання фінансування мало переважно номінальний характер: фактично судова система не отримувала додаткових ресурсів, адже їхню вартість знецінювала інфляція. У 2022 році через різке зростання індексу споживчих цін реальний обсяг фінансування судів суттєво скоротився, а впродовж 2023–2024 років ситуація істотно не поліпшилася.

Заплановане на 2025 рік збільшення обсягів асигнувань компенсує виключно інфляційні витрати, не створюючи нових фінансових можливостей для судів. У 2026 році, попри формальне збільшення у проєкті Державного бюджету України обсягів асигнувань, очікується лише незначне покращення реального фінансового забезпечення – навіть з урахуванням інфляції зростання ресурсного забезпечення залишатиметься обмеженим (на рівні близько 3,9 відсотка).

2.3. Попри критичну важливість діяльності місцевих і апеляційних судів, які розглядають понад 90 відс. судових справ в Україні, саме ці установи залишаються найбільш уразливими до браку фінансування. Такий стан справ є проблемним не лише через значне навантаження на ці суди, а й через їхню ключову роль у забезпеченні громадянам доступу до правосуддя. У зв'язку з цим показовим є порівняння рівня бюджетного забезпечення ДСА України (як

головного розпорядника коштів для місцевих і апеляційних судів) з іншими органами судової влади, що також мають статус головних розпорядників (Конституційний Суд України, Вищий антикорупційний суд України, Верховний Суд).

У 2019–2026 роках середній рівень задоволення потреб ДСА України становив лише 58,7 відс., а рівень задоволення потреби у фінансуванні інших органів судової влади в середньому перевищував показник ДСА України більш ніж в 1,4 раза. Це свідчить про системну нерівномірність у розподілі бюджетних ресурсів між органами судової влади, пріоритетне фінансування окремих установ при одночасному недофінансуванні ДСА України, на яку покладено функції забезпечення діяльності всієї мережі місцевих і апеляційних судів. Зазначене порушує принципи бюджетної системи, зокрема справедливості, ефективності та обґрунтованості, закріплені у статті 7 Бюджетного кодексу України, а також рівності перед законом, гарантованої Конституцією України.

2.4. Доведені граничні обсяги видатків забезпечили покриття потреб місцевих і апеляційних судів лише на 58,2 відс. у 2023 році та 56,1 відс. у 2024 році. При цьому у 2023–2024 роках у межах граничного обсягу видатків від 87,5 до 89,3 відс. бюджетних коштів було спрямовано на оплату праці та суддівську винагороду, тоді як на матеріально-технічне забезпечення та інші поточні видатки припадала лише незначна частка ресурсів. На 2025–2026 роки планові показники передбачають збереження подібної структури видатків: основна частина коштів запланована на оплату праці та суддівську винагороду (69,0 відс. у 2025 році та 67,0 відс. у 2026 році), що фактично обмежує можливості судів щодо модернізації та розвитку.

2.5. Відсутність єдиного методологічного підходу, належної перевірки обґрунтованості потреб, моніторингу, аналізу та регламентованої взаємодії між судами, територіальними управліннями та ДСА України призвела до необ'єктивного визначення обсягів потреби та нерівномірного розподілу бюджетних коштів, що створює ризики порушення конституційної гарантії забезпечення фінансування та належних умов для функціонування судів і діяльності суддів, передбаченої статтею 130 Конституції України.

ТУ ДСА України діяли на власний розсуд, що призвело до значних відмінностей у якості поданих ними до ДСА України даних. Причиною цього є недосконалість чинного Порядку № 38, який не передбачає чітких механізмів перевірки правильності розрахунків, не встановлює вимог до обґрунтування бюджетних запитів і не забезпечує функціонування єдиної централізованої системи збору та аналізу даних. Не розроблені також алгоритми погодження даних між судами, територіальними управліннями та ДСА України. Як наслідок, зведена інформація, яка надходить до ДСА України, містить лише агреговані показники в розрізі областей без деталізації на рівні кожного суду. Розрахунки подаються без розбивки за кількістю, вартістю, одиницями виміру, техніко-

економічних обґрунтувань, подані пропозиції формуються нерівномірно. Як результат, ДСА України не володіє повною та достовірною інформацією щодо розрахунків на рівні кожного суду, що унеможливлює ефективний контроль, об'єктивну оцінку наявних фінансових потреб та результативне бюджетне планування й управління ресурсами.

2.6. Відсутність єдиного підходу до визначення потреб і розподілу бюджетних ресурсів у системі ДСА України призвела до непропорційного фінансового забезпечення судів у різних регіонах. Так, у 2024 році рівень забезпечення потреби судів у бюджетних коштах суттєво відрізнявся між областями – від 62,6 відс. у Кіровоградській області до 83,9 відс. в Івано-Франківській області. Високі показники зафіксовано у Чернівецькій (83,4 відс.), Хмельницькій (80,8 відс.) та Миколаївській (80,4 відс.) областях. Натомість найнижчі рівні забезпечення – у Тернопільській області (62,9 відс.), м. Києві (63,5 відс.) та Черкаській області (67,4 відсотка).

2.7. У структурі фактичного фінансування у 2023 році 87,5 відс. припадало на оплату праці працівників апаратів судів з нарахуваннями та суддівську винагороду. У 2024 році цей показник зріс до 89,3 відсотка. На оплату комунальних послуг та енергоносіїв було спрямовано лише 4,6 відс. у 2023 році та 4,3 відс. у 2024 році. На інші поточні видатки – 7,9 відс. та 6,4 відс. відповідно. Капітальні видатки у межах граничних обсягів у ці роки не фінансувалися.

Отже, після видатків на оплату праці місцевим та апеляційним судам залишалось лише близько 10 відс. виділених ресурсів на інші напрями. У 2023 році бюджетні призначення на видатки розвитку не передбачалися, а у 2024 році їх обсяг становив лише 2,6 відс. загальної суми. Це свідчить про обмеження можливостей модернізації та розвитку інфраструктури судів, зумовлює затримки в забезпеченні судів обладнанням, приміщеннями, ІТ-інфраструктурою, а також кадрові проблеми, зокрема плінність кадрів і зниження рівня умов праці в апаратах судів.

2.8. Значні обсяги бюджетних коштів, які виділялися ДСА України на організаційне та фінансове забезпечення діяльності місцевих і апеляційних судів (у 2023 році – 9 369,2 млн грн, у 2024 році – 11 132,2 млн грн), спрямовувалися на утримання ДСА України та її територіальних управлінь: у 2023 році – 383,5 млн грн, або 4,1 відс., у 2024 році – 412,3 млн грн, або 3,7 відсотка.

У межах цього обсягу близько половини використаних бюджетних коштів – 163,7 млн грн (42,7 відс.) у 2023 році та 218,7 млн грн (53,0 відс.) у 2024 році – припадало на утримання безпосередньо ТУ ДСА України, які фактично споживають бюджетні ресурси, не створюючи доданої цінності у вигляді поліпшення матеріально-технічного стану судів. У низці регіонів видатки на оплату праці працівників апаратів ТУ ДСА України в середньому перевищили видатки розвитку місцевих загальних судів відповідних областей від 2 до 19,5 раз.

При цьому паспортами бюджетної програми за КПКВК 0501020 «Забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційними судами та функціонування органів і установ системи правосуддя» (далі – бюджетна програма за КПКВК 0501020) на 2023 та 2024 роки визначено напрями використання бюджетних коштів, які одночасно охоплюють фінансування діяльності судів та утримання апарату ДСА України і її територіальних управлінь. Така структура видатків фактично поєднує адміністративно-господарські та функціональні витрати в межах однієї бюджетної програми, що ускладнює розмежування витрат за економічним змістом, визначення їхньої результативності та оцінку ефективності використання бюджетних коштів.

2.9. Попри високий рівень виконання кошторисів (понад 97 відс.) у ДСА України щороку формувалися значні залишки невикористаних відкритих асигнувань. Лише у 2023–2024 роках до державного бюджету було повернуто 972,0 млн гривень. З них 611,1 млн грн – асигнування, передбачені на забезпечення діяльності місцевих і апеляційних судів, та 360,9 млн грн – кошти, розподілені, але не освоєні судами. Утворення таких залишків пояснювалося воєнними діями, кадровими змінами, економією коштів під час закупівель та неможливістю реалізувати капітальні проекти наприкінці бюджетного періоду.

Водночас втрачені ресурси могли бути використані для модернізації інфраструктури чи фінансування капітальних проєктів.

3. Кадрова ситуація у судах у 2023–2024 роках залишалася кризовою. Велика кількість вакантних посад суддів (до 48 відс.) і працівників апаратів (до 20 відс.), низький рівень оплати праці призвели до збільшення навантаження, накопичення залишку судових справ і матеріалів, збільшення строків їх розгляду й уповільнення темпів здійснення правосуддя.

Станом на середину 2025 року фактична чисельність суддів у місцевих і апеляційних судах була значно нижчою за кількість суддів, визначену рішенням Вищої ради правосуддя: із 7 977 посад суддів було зайнято лише 4 290, вакантними залишалися 3 687. Подібна ситуація спостерігалася і на кінець 2024 року, коли не були заповнені 3 627 посад.

3.1. У 2021 році один суддя в середньому розглядав близько 1 500 справ і матеріалів. Після тимчасового зниження навантаження у 2022 році (654 справ і матеріалів) їх кількість знову зросла у 2023–2024 роках, що посилювало навантаження на працюючих суддів: у 2024 році середній показник становив уже 988 справ і матеріалів на одного суддю, або 3,8 справи щодня.

При цьому спостерігалася стійка тенденція до зростання некомплектованості посад: упродовж 2019–2024 років кількість вакантних посад в апаратах судів подвоїлася і на початок 2025 року перевищила 5 тис., що становило 18,2 відс. штатної чисельності працівників апаратів судів.

Зокрема, у липні 2025 року вакантними залишалися 986 посад секретарів судових засідань та 1 218 посад помічників суддів

3.2. Важливим чинником, що поглиблював кадрові проблеми, була висока плинність кадрів, що негативно впливала на стабільність, інституційну пам'ять та ефективність функціонування судової системи.

У 2023 році середній рівень плинності кадрів в апаратах місцевих загальних судів сягнув критичних 28,6 відс., зокрема серед секретарів судових засідань – 39,0 відс., серед помічників суддів – 20,3 відсотка. У 2024 році ці показники дещо знизилися (до 26,0 відс. загалом та 31,7 відс. і 18,6 відс. – серед секретарів і помічників відповідно), проте залишалися значно вищими за цільовий індикатор плинності кадрів, передбачений для посад державної служби, який на 2024 рік було встановлено на рівні 13 відсотків. Водночас ДСА України не використовувала інформацію про звільнення та найм персоналу в судах для визначення показника плинності кадрів. Отже, вона не виявляла ризики кадрової нестабільності (зокрема, в розрізі посад, регіонів або окремих судів), а тому й не могла управляти ними. Основними причинами високої плинності кадрів та інших кадрових проблем були: низький рівень оплати праці працівників апаратів судів та її невідповідність обсягу навантаження й ринковим умовам; відсутність затверджених нормативів кількості суддів та працівників апаратів у судах; тривалі процедури кваліфікаційного оцінювання суддів; невідповідність опису типових посад державної служби специфіці роботи у судах.

3.3. Під час первинної та повторної класифікації посад, що проводилася за методологічної підтримки та з роз'ясненнями Національного агентства України з питань державної служби, ДСА України, зокрема, вирішила проблему систематичних помилок у класифікації посад секретарів судових засідань. За ініціативою ДСА України, Кабінет Міністрів України розширив Перелік типових посад державної служби в межах рівнів посад і врегулював оплату праці в системі правосуддя.

У підсумку недосконалість впровадження нової моделі оплати праці та лише часткове врахування специфіки системи правосуддя, попри зусилля ДСА України, не призвели до встановлення справедливої та конкурентоспроможної оплати праці державних службовців.

4. ДСА України не забезпечила системного підходу до управління матеріально-технічними ресурсами, розроблення довгострокової програми оновлення інфраструктури судів, автоматизованого моніторингу, чітких критеріїв відбору будівель для судів та пріоритезації ремонтних робіт, нормативно врегульованих процедур планування й контролю, а також перенесла значну частину функцій на розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, що призвело до обмеження можливості судів здійснювати правосуддя своєчасно й безперервно.

4.1. Відсутність у ДСА України єдиної автоматизованої бази даних обліку й управління майном унеможливлювала якісний аналіз даних, пріоритезацію та планування ресурсів.

ДСА України не володіла повною та достовірною інформацією в усіх істотних аспектах про реальні потреби місцевих і апеляційних судів за групами функціональних приміщень, а володіла лише узагальненою інформацією про відповідність загальної площі будівель вимогам ДБН, що істотно обмежувало можливості точної оцінки функціональної забезпеченості судів необхідними приміщеннями для ухвалення відповідних управлінських рішень.

4.2. У 2024 році загальна площа приміщень судів становила 790,8 тис. м² і відповідала ДБН лише на 52,2 відсотка. Попри вжиті ДСА України заходи з покращення інфраструктури – зокрема, у 2023 році виконано капітальний ремонт, реконструкцію і реставрацію приміщень 9 судів за рахунок понадпланових надходжень до спеціального фонду держбюджету, у 2024 році такі роботи проведено вже у 45 будівлях судів у межах доведених бюджетних призначень за загальним та спеціальним фондами – потреба залишалася незадоволеною на більш ніж 47 відсотків.

Водночас зростання показника відповідності загальної площі будівель вимогам ДБН у 2024 році порівняно з попереднім роком зумовлене різними підходами до розрахунку.

4.3. На час проведення аудиту вимогам ДБН у повному обсязі не відповідала жодна будівля суду, включно з тими, що були зведені вже після їх ухвалення у 2010 році. ДСА України у своїй звітності зазначала, що у 2024 році лише 32,0 відс. будівель можна вважати такими, що «наближено відповідають» ДБН за основними параметрами (площа суду наближена до рекомендованої ДБН, наявність кабінетів суддів, залів судових засідань, умов для підсудних і конвою та достатньої площі), однак такий показник був умовним і оцінювався суб'єктивно, не відображаючи реальної потреби у всіх функціональних приміщеннях, що призводило до викривлення сприйняття інформації її користувачами. Окрім цього, ДСА України не розробила планів поступового наближення будівель і приміщень місцевих і апеляційних судів до вимог ДБН.

4.4. Процес забезпечення будівлями місцевих і апеляційних судів здійснювався ДСА України без належного нормативного регулювання.

У 2023–2024 роках ДСА України не розробила відповідних регламентів, передбачених власною Інструкцією з організації та здійснення внутрішнього контролю, затвердженою наказом ДСА України від 18.08.2022 № 284.

Нормативна база залишалася фрагментарною: окремі накази стосувалися лише деяких питань – інвентаризації, затвердження паспорта будівлі, погодження оренди, реєстрації права власності чи проведення закупівель. Водночас низка ключових процесів – збір інформації про стан будівель і приміщень, пріоритезація проведення ремонтів, відбір будівель для розміщення судів, реагування на звернення судів щодо забезпечення будівлями й приміщеннями – залишалися нерегульованими.

Відсутність комплексної процедури, яка визначала б єдиний порядок дій, строки та відповідальних осіб, зумовлювала дублювання ДСА України та її територіальними управліннями функцій щодо ухвалення рішень з матеріально-технічного забезпечення судів.

4.5. Загалом ДСА України займала пасивну позицію щодо забезпечення судів приміщеннями: попри статус головного розпорядника коштів і визначену законом функцію організаційного забезпечення, більшість завдань делегувала розпорядникам бюджетних коштів нижчого рівня.

Саме вони забезпечували утримання будівель, організацію та проведення ремонтів, визначення технічного стану, здійснювали закупівлі, облаштування атестованих приміщень для роботи з матеріалами справ з обмеженим доступом і створювали належні умови для відвідувачів. ДСА України фактично обмежувалася функціями фінансового контролю та погодження договорів, що свідчить про самоусунення від управління процесом забезпечення судів приміщеннями.

5. Забезпечення ДСА України судів матеріально-технічними ресурсами, зокрема засобами інформатизації та меблями, було недостатнім. Значна частина техніки була фізично і морально застарілою, через недосконале планування бюджетних видатків та обмежене фінансове забезпечення закупівлі здійснювалися несвоєчасно.

5.1. Чинна нормативна база, що регулює планування і забезпечення судів технічними засобами, не відповідає сучасним викликам і не гарантує належного рівня оснащення. У 2023–2024 роках застосовувалися нормативи забезпечення засобами інформатизації, затверджені наказом ДСА України від 12.06.2018 № 298 (зі змінами). Ці нормативи не були актуалізовані й, зокрема, не враховували поетапно впроваджену у 2021 році єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему.

Крім того, зазначені нормативи не містили ані вимог до технічних характеристик та програмного забезпечення, ані строків їх експлуатації, що призводило до закупівель комп'ютерів з різними характеристиками та іноді – без операційних систем, моніторів або джерел безперебійного живлення. Нормативами кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення судів, затвердженими рішенням Вищої ради правосуддя від 30.09.2025 № 2015/0/15-25, такі вимоги також не передбачені. Як наслідок, у 2024 році 51 розпорядник бюджетних коштів (з яких 36 – суди) здійснив закупівлю серверного обладнання на загальну суму 62,5 млн грн, вартість якого варіювалася від 244,7 тис. грн до 1 225,9 тис. грн залежно від його характеристик і комплектації. Загалом протягом року було проведено понад 14 тис. процедур закупівель.

5.2. Відсутність єдиної методики розрахунку потреб, технічних вимог до комп'ютерної техніки, нормативів строків експлуатації та допустимості

придбання окремих компонентів, а також несвоєчасне затвердження бюджетних асигнувань унеможливлювали належне оновлення матеріально-технічної бази судів.

5.3. Не врегульовано й питання ліцензійного програмного забезпечення. Станом на 01.01.2025 ТУ ДСА України у Хмельницькій області бракувало ліцензійних операційних систем Windows для забезпечення 210 робочих місць, а також ліцензійного програмного забезпечення Microsoft Office для 928 робочих місць. На нестачі ліцензійного програмного забезпечення наголошували керівники апаратів Дружківського міського суду Донецької області, Господарського суду Одеської області та Господарського суду Сумської області, на необхідності оновлення програмного забезпечення – керівник апарату Хмельницького апеляційного суду.

5.4. ДСА України не володіла інформацією про рівень забезпечення судів меблями, а відсутність відповідних нормативів унеможливлювала обґрунтоване планування витрат на ці потреби. Як наслідок, меблі у місцевих загальних судах переважно є застарілими або фізично зношеними. Рівень фінансування цих потреб залишався низьким – 48,5 відс. у 2023 році та 18,9 відс. у 2024 році, при цьому на початку року кошти не передбачалися взагалі, а закупівлі здійснювалися переважно за рахунок спеціального фонду державного бюджету.

У 2023 році придбано меблів на 16 899,1 тис. грн, у 2024 році – на 10 932,4 тис. грн, однак забезпечення потреб у столах, шафах і тумбах становило менше ніж 10,0 відсотка.

З урахуванням викладеного Рахункова палата

ВИРІШИЛА:

1. Звіт про результати аудиту діяльності (ефективності) на тему «Організаційне забезпечення діяльності органів судової влади» (далі – Звіт) затвердити.

2. Це рішення та Звіт надіслати Верховній Раді України у п'ятнадцятиденний строк.

3. Це рішення та Звіт надіслати Комітетові Верховної Ради України з питань правової політики і рекомендувати розглянути їх на його засіданні.

4. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінетові Міністрів України.

5. Це рішення і Звіт надіслати Міністерству фінансів України і рекомендувати вжити заходів щодо забезпечення під час формування орієнтовних граничних показників видатків державного бюджету для органів судової влади дотримання вимог частини другої статті 146 Закону № 1402 щодо повного і своєчасного фінансування судів.

6. Це рішення і Звіт надіслати Вищій раді правосуддя, Раді суддів України, Державній судовій адміністрації України і рекомендувати:

6.1. ДСА України спільно з Вищою радою правосуддя (до 31.12.2026) вжити заходів щодо:

удосконалення інституційної моделі управління організаційним забезпеченням судів з урахуванням міжнародного досвіду, передбачивши розмежування стратегічних та операційно-виконавчих функцій ДСА України, а також впровадження механізму централізованих закупівель із визначенням прозорих інструментів контролю та підзвітності;

створення єдиної цифрової системи управління ресурсами судів, що об'єднає фінансові, кадрові та матеріально-технічні дані і дасть змогу здійснювати облік, планування та контроль у режимі реального часу.

6.2. ДСА України спільно з Вищою радою правосуддя та Радою суддів України (до 31.12.2026) забезпечити актуалізацію нормативів фінансового, кадрового та матеріально-технічного забезпечення судів з урахуванням встановлених під час аудиту недоліків, зокрема:

привести розрахунок фінансових нормативів у відповідність до фактичних витрат судів;

удосконалити нормативи кадрового забезпечення судів з урахуванням реального навантаження на працівників і специфіки функціональних підрозділів апаратів судів та кращих світових практик;

оновити нормативи матеріально-технічного забезпечення із деталізацією технічних характеристик обладнання, переліком ліцензованого програмного забезпечення, нормативних строків експлуатації, а також порядком його оновлення;

встановити періодичність перегляду нормативів з урахуванням змін у судовому навантаженні та технологічного розвитку.

6.3. ДСА України (до 31.12.2026):

1) удосконалити Порядок № 38, передбачивши в ньому:

єдину методику формування потреби у видатках місцевих і апеляційних судів;

алгоритми збору, перевірки й узагальнення даних із деталізацією щодо кожного суду;

порядок перевірки обґрунтованості розрахунків потреби;

чіткі критерії пріоритезації та пропорційного врахування потреб судів;

процедури системного моніторингу та контролю за використанням бюджетних асигнувань розпорядниками нижчого рівня, зокрема щодо утворення залишків і кредиторської заборгованості;

2) забезпечити своєчасне планування та ефективне використання понадпланових надходжень спеціального фонду державного бюджету,

запровадивши дієвий контроль за станом кредиторської заборгованості й утворенням залишків невикористаних відкритих асигнувань наприкінці року;

3) з метою забезпечення прозорості структури видатків та підвищення обґрунтованості оцінки ефективності використання бюджетних коштів виокремити фінансування ДСА України та її територіальних управлінь в окремий напрям, відділивши його від видатків на забезпечення діяльності місцевих і апеляційних судів;

4) удосконалити систему визначення результативних показників бюджетної програми за КПКВК 0501020 відповідно до Загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 10.12.2010 № 1536 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 15.06.2015 № 553), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02.07.2015 за № 771/27216, передбачивши індикатори ефективності:

використання бюджетних коштів на здійснення судочинства;

діяльності ДСА України як головного розпорядника бюджетних коштів;

5) привести назви результативних показників бюджетної програми за КПКВК 0501020 – показника затрат «кількість судових справ, що надійде на розгляд» та показника продукту «кількість судових справ, що вирішені» – у відповідність до показників офіційної статистичної звітності з метою забезпечення їх узгодженості та достовірності;

6) вжити заходів для забезпечення дотримання пункту 6 Загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм, передбачивши підтвердження результативних показників офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, а також даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, які є джерелами інформації для визначення або розрахунку таких показників;

7) розробити й затвердити комплексний регламент (порядок) забезпечення місцевих і апеляційних судів будівлями та приміщеннями, визначивши в ньому:

алгоритм дій і відповідальних осіб на всіх етапах (від збору інформації до ухвалення рішень);

строки, критерії й механізми контролю;

8) розробити та затвердити порядок взаємодії з розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня щодо матеріально-технічного забезпечення місцевих і апеляційних судів;

9) встановити критерії пріоритезації проведення ремонтних і будівельних робіт з урахуванням оцінки технічного стану будівель і приміщень місцевих і апеляційних судів, безпекової ситуації, відповідності ДБН тощо;

10) запровадити довгострокове планування розвитку матеріально-технічної бази судів, спрямоване на її поступове наближення до вимог ДБН;

11) з метою вдосконалення збору та обліку інформації про кадровий склад вжити заходів щодо автоматизації процесу формування та подання щомісячної звітності з кадрових питань, визначеної наказом ДСА України від 25.09.2023 № 443 «Про затвердження форми звіту про кількісний склад суду», шляхом інтеграції збору та обробки даних у наявну інформаційну систему;

12) провести аналіз чинної класифікації посад державної служби з метою внесення пропозицій щодо її оновлення з урахуванням специфіки функцій, які виконують державні службовці апаратів місцевих і апеляційних судів;

13) вивчити практику Київського апеляційного суду щодо технічного захисту інформації для власних потреб у разі доцільності її застосування в усій системі ДСА України.

7. Оприлюднити це рішення і Звіт на офіційному вебсайті Рахункової палати.

8. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Рахункової палати Кирила Клименка.

Голова

Ольга ПІЩАНСЬКА